

OECD:ltä suosituksia Suomelle osaamistason nostamiseksi ja koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentämiseksi

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 17.11.2022 § 102
622/12.00.02/2022

Valmistelija

sivistysjohtaja petri.kakonen@karkola.fi puh. 044 770 2130

OECD-vertailu: suomalaisten nuorten koulutustaso laskenut keskitason alapuolelle.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD on julkaissut vuosittaisen koulutusjärjestelmiä vertailevan indikaattorijulkaisunsa Education at a Glancen. Tämän vuoden julkaisun erityisteemana oli korkea-asteen koulutus. Tarkastelu kohdistui pääosin vuoteen 2020.

Korkeakoulutus laajenee kansainvälisesti – Suomi jäämässä jälkeen

Korkeakoulutuksen nopea laajeneminen jatkuu kansainvälisesti. Vuosituhannen kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana korkea-asteen koulutettujen osuus 25–34-vuotiaista nousi OECD-alueella 27 prosentista 48 prosenttiin. Suomi poikkeaa kansainvälisestä kehityksestä. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on Suomessa pysytellyt vakaana ja noussut 39 prosentista 40 prosenttiin ja Suomen asema OECD-maiden vertailussa on täten muuttunut. Vuonna 2000 korkeasti koulutettujen nuorten aikuisten osuus Suomessa oli OECD-maiden korkeimpien joukossa, Yhdysvaltojen ja Etelä-Korean tasolla, vuonna 2021 selvästi keskitason alapuolella, Chilen ja Turkin tasolla.

25-64-vuotiaassa aikuisväestössä Suomen suhteellinen koulutustaso on seurannut samaa kehitystä viiveellä. Vielä vuonna 2011 korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus työkäisistä oli Suomessa 7,8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin OECD maissa keskimäärin (Suomi 39,3 %, OECD 31,5 %). Vuonna 2021 yhteensä 41,1 % OECD-maiden 25-64-vuotiaista oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon, kun Suomessa osuus oli 42,3 prosenttia. Suomi on siten siirtynyt OECD-maiden ylimmästä neljänneksestä maiden keskiryhmään.

Korkeakoulutus parantaa työllisyyttä ja palkkaa

Korkeakoulutus parantaa työllistymismahdollisuuksia. Suomessa ja OECD-maissa korkeakoulutettujen työllisyysaste on keskimäärin noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin toisen asteen koulutuksen suorittaneiden. Työllisyysasteiden erot ovat säilyneet suurin piirtein samalla tasolla koko 2000-luvun.

Korkea-asteen koulutus tuo myös suuremman palkan. Korkeakoulutuksen tuoma palkkaetu verrattuna toisen asteen tutkintoon on OECD-maissa keskimäärin 55 %. Suomessa korkea-asteen tutkinnon palkkaetu toisen asteen tutkintoon nähden on 34 %, eli OECD-keskiarvoa pienempi, mutta suurempi kuin muissa Pohjoismaissa. Koulutuksen palkkapreemion

vertailussa Suomi on mielenkiintoisesti ainoa OECD-maa, jossa toisen asteen tutkinto ei lisää palkkaa suhteessa perusasteen tutkintoon.

Suomessa korkea-asteen opiskelijoista suurin osa (69 %) opiskelee alempaa korkeakoulututkintoa, eli yliopistojen kandidaatintutkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa. Ylempää korkeakoulututkintoa (eli yliopistojen maisterin tutkintoa tai ammattikorkeakoulujen ylempää amk-tutkintoa) opiskelee 25 % Suomen korkea-asteen opiskelijoista.

OECD on arvioinut opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman (Oikeus oppia) tavoitteita ja toimia Suomen koulutushaasteiden osalta. OECD esittää myös ratkaisuja osaamistason nostoon ja koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentämiseen. Niitä ovat koulutuksen rahoituksen uudistaminen, varhaiskasvatuksen osallistumisasteen lisääminen ja laadun kehittäminen sekä oppimiseröjen kaventaminen lähikouluperiaatetta vahvistamalla. Arviointiraportti julkistettiin 29.9.

Suomea on pidetty laajalti yhtenä maailman menestyneimmistä koulutusjärjestelmistä. Suomen kansainvälistä mainetta on edistänyt korkean osaamisen lisäksi kyky yhdistää koulutuksen laatu ja tasa-arvo. Viimeaikaiset trendit viittaavat kuitenkin siihen, että Suomen merkittävät saavutukset ovat vaarassa. Suomen menestyminen kansainvälisissä arvioinneissa on heikentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana ja samalla osaamisen erot oppilaiden ja oppilasryhmien välillä ovat kasvaneet. Vastatakseen näihin haasteisiin hallitus on edistänyt useita kasvatus- ja koulutuskehittäviä toimenpiteitä Oikeus oppia -ohjelman puitteissa vuosina 2019-2022. OECD on nyt arvioinut ohjelman tavoitteita ja toimia sekä niiden vaikuttavuutta koulutusjärjestelmän laadun ja tasa-arvon edistämiseksi.

Raportissa suositellaan kasvatuksen ja koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamista huomioimaan paremmin rahoituksen tasa-arvoa edistävä vaikutus. Suositus sisältää sekä perusrahoituksen että valtionavustusten kehittämistä tarkoituksenmukaiseksi. Erityisesti avustusjärjestelmän roolia tasa-arvon edistämässä tulee vahvistaa, sujuvoittaa sekä sen ennakoitavuutta tulee lisätä.

Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseksi raportissa suositetaan rahoitusjärjestelmän muutoksia. Raportissa nostettiin esille kotihoidontuki varhaiskasvatukseen osallistumista rajoittavana tekijänä. Vanhemmille suunnattu tehokas tiedottaminen ja palveluohjaus varhaiskasvatuksen merkityksestä ovat myös tärkeitä toimia osallistumisasteen nostamisessa. Toisena kokonaisuutena suosituksissa nostetaan varhaiskasvatuksen laadun vahvistaminen mm. henkilöresurssien turvaamisen osalta.

Koulutusmahdollisuuksien tasaamiseksi OECD ehdottaa raportissaan puuttumista sekä koulujen väliseen segregatioon kiinnittäen erityistä huomiota sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin väestöryhmiin ja maahanmuuttajaväestöihin. Huomiota on kiinnitettävä myös koulujen sisäiseen eriytymiseen etenkin kouluissa, joissa tarjotaan painotettua opetusta. Raportissa esitetään lähikouluperiaatteen vahvistamista ja

painotetun opetuksen järjestämistä siten, että sen vaikutus oppilasryhmien eriytymiseen on mahdollisimman vähäinen.

Esittelijä	sivistysjohtaja Petri Käkönen
Päätösehdotus	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta merkitsee tiedoksi pykälätekstissä esitetyn taustatiedon suomalaisten nuorten koulutustasosta sekä OECD:n suositukset Suomelle osaamistason nostamiseksi ja koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentämiseksi.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin muutoksitta.
Muutoksenhaku	Muutoksenhakukielto